

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 277
אדר תשפ"א

נכנסנו לראות מה המצב שלו, האם אחרי שהסברנו לרב הישוב, ולאחראי את הבעיות, הם שומרים עליהם, ומכאן ולהבא אפשר לסמוך שיעשו עירוב טוב, או שמא רק תקנו באותו זמן, ושוב שכחו מההלכות החדשות שהם גילו, ולא ניתן לסמוך על עירוב זה גם בעתיד, עד שיחליפו את הבודק למשגיח בקי ומוסמך.

מיד כשהגענו לפתח הישוב ראינו את התשובה, שלצערינו לא היתה טובה. בסמוך לשער יש צורת הפתח שמחברת בין קיר אקוסטי אל השער, ומתחתיה יש עצים וצמחים ששתלו לנוי, והם גדלו הרבה מאוד, עד שכמה ענפים הגיעו עד חוט העירוב ואף מעליו. והנה כאשר הענפים נמצאים מעל החוט או מתחתיו, ולא נוגעים בחוט, אינם עושים בעיה, ואפילו לכתחילה לא צריך לגזום אותם [חוץ ממקרה שהם יוצרים מחיצה בקרקע בגובה י" טפחים]. אבל כאשר הענפים מגיעים לחוט, בשלב ראשון הם

חוט העירוב בכניסה הסתבר בענפי העץ ואינו ישר

מנדנדים אותו ברוח, ואז נכנסים לבעיה של חוט שמתנדנד ויוצא מבין רוחב העמודים, שדנו בו האחרונים, ולכאורה דינו תלוי במחלוקת בחוט המתנדנד, שלדעת המשכנות יעקב והחזו"א אינו כשר, ולדעת המחיצת השקל כשר גם באופן זה. ובעירוב שכונתי מחמירים בזה מאוד כדעת המשכנ"י והחזו"א. אבל בשלב שני כאשר הענפים גדלים מעט יותר, הם דוחפים את החוט שכל הזמן הוא מחוץ לבין העמודים, וי"א שבזה לא הקילו האחרונים, וביותר כאשר הענפים דוחפים את החוט בצורה הבולטת לעין, נוצר בחוט שינוי זווית, ובמצב של שינוי זווית נוקטים שיש לפסול מעיקר הדין, שנחשב לשני פתחים, בזווית שונה, שני משקופים, ואין משקוף אחד מעמוד לעמוד, אלא רק כשהולך בקו ישר. ולפ"ז בישוב הנ"ל שהענפים מזיזים את החוט כחצי מטר, בשיעור ששינוי הזווית ניכר לעין באופן ברור, הרי זה פוסל את העירוב של הישוב, ואסור לטלטל בכל הישוב.

היתכן על עירוב שאינו בקי בדינים

בעיה זו היתה גם בשנה שעברה, והערנו את תשומת ליבו של הרב ושל האחראי, האחראי לא ידע שיש בזה בעיה, אבל הרב אמר מיד שחייבים לתקן, ודרש להביא את הגנן של היישוב לפני שבת, באמת גזמו הענפים והחוט נהיה ישר, אך לצערינו לא השגיחו על ההלכה ושוב אירע אותה בעיה.

ממקרה זה אנו לומדים דבר ראשון, שצריך לעורר שימת לב לגזום ענפים שקרובים לחוט, ודוקא בתקופה זו הסמוכה לחודש ניסן יש יותר צורך לדאוג לכך, כי בסוף החורף כשמגיעה השמש אחרי הגשם, זה הזמן שבו הצמחים גדלים הרבה.

דבר שני שנלמד מכאן, שגם מקום שנבדק פעם אחת ותיקנו אותו, עדיין זה לא נותן אפשרו לסמוך עליו לתקופה ארוכה, אם הבודק השבועי אינו בקי בפרטי ההלכה, יתכן שיהיה בעיות חדשות, ואפילו אותה בעיה חוזרת על עצמה, ובאותו מקום, והוא לא שם ליבו לתקן אותה. כד לסמוך על עירוב, צריך שיהיה בודק שבועי בקי ומוסמך ואם אינו כן, אל נוכל לסמוך על העירוב כלל.

הדבר הזה פשוט בכל כשרות, שאפילו אדם שגדל בבית חרדי וראה איך מקיימים בבית הלכות בשר בחלב, ומעשרות, לא יכול להיות משגיח בלי ללמוד ולהבחין על ההלכות המעשיות, כי ברור שיהיו לו טעויות, בכשרות פוגשים הרבה מקרים חריגים שצריך לדעת מה עושים בהם. ודוקא בעירוב שכולל הרבה הלכות מורכבות מאוד, רבים מהמשמשים בתפקיד בדיקת עירובים בישובים, הם אנשים עם רצון טוב בלי ידע הלכתי כלל, הם לא למדו את מגוון ההלכות, ובדאי שלא עד כדי

פתיחת הסגר מורגשת היטב במוקד העירוב

בשבוע האחרון המענה הטלפוני במוקד העירוב נהיה מוצף בשאלות רבות מכל רחבי הארץ, פתאום יש לאנשים שאלות רבות על העירובים. מה התחדש פתאום עכשיו, בכל התקופה האחרונה לא היו כמעט שאלות, חשבנו שאנשים כבר יודעים הכל, או שמא שכחו את הנושא, ופתאום כעת ב"ה עשרות שאלות ביום אחד, מה השתנה עכשיו.

כולנו יודעים את המילה שמלווה אותנו בשנה האחרונה ששמה "קורונה". עד עכשיו אנשים היו בבתיהם, ובשכונתם הם יודעים מה המצב פחות או יותר, לא נסעו לישובים ולערים אחרות. אם יש שחושבים שהסגר היה צחוק, במוקד העירוב הרגישו במשך השנה את הגלים עולים ויורדים, כשהיתה הפוגה ונפתחו הצימרים, הגיעו שוב שאלות, וכשהתחדש הסגר התמעטו השאלות, והתמקדנו בעשיית עירובים חדשים בשכונות ובחצרות, או בתיקון ישובים, אבל הצימרים לא הביאו את ההתעניינות במקומות רבים. כעת אנו שמחים עם כל בית ישראלי, שיכולים לצאת ולהחליף אוירה, ומברכים כל אחד שיהיה לכם נופש כשר כהלכה, ולא נוותר על שמירת השבת בהידור, כפי שאנו מקפידים על כך אצלנו בשכונה.

שמחה רבה בחידוש שיעורי התורה, סיורים בעירובין ועוד

יחד עם זה אנו נזכרים בימים שהיו בזמן זה לפני שנה, בחודש אדר תש"פ, לאחר ימי הפורים, שנחתה על ארץ ישראל המגיפה הגדולה, פתאום נאסרו התקהלויות, נסגרו המוסדות, נסגרו בתי הכנסת, הופסקו שיעורי תורה, והארץ כולה הרגישה את הסכנה, הפחד והלחץ היה עצום, מי יוצא עם כפפות, ומי לא יוצא אפילו לקניות, מי ממלא את ביתו בקמח ובאטריות, וכמה אנשים לא השתתפו אפילו בבריתות.

חסדי ה' כי לא תמנו, שהיום לאחר ימי הפורים תשפ"א אנו במצב של פתיחת בתי הכנסיות, החזרת המוסדות, וחידוש של שיעורי תורה [למתחסנים ומחלימים] גם במקומות סגורים. נוסף ונתפלל בשעה זו, שיותר לא יבוא גל של הדבקה, ולא תהיה שום צרה או מגיפה, נזכה בסייעתא דשמיא לחדש את כל השיעורים בתורה ובהלכה, ויבואו כל השמתתפים שהיו בשנה שעברה ועמיהם עוד חדשים כהנה וכהנה, יתחזקו כולם בתפילה בבית הכנסת במנין ובנעימה, ונזכה ליראת שמים טהורה, דקדוק בהלכה ושמחה במצוה.

לימוד ההלכות האקטואליות מונענו

בשנה שעברה היה אמור להתקיים כינוס גדול לבודקי עירובין, בתאריך י"ט אדר, כפי שהתפרסם אז בגליונות אלו. לצערינו הוא התבטל יומיים קודם לכן, ועדיין אין באפשרותינו לעשות אותו במצב הנוכחי. אבל במסגרות מצומצמות יותר מתקיימים בס"ד שיעורים והדרכות לבודקי עירובין. לקראת ימי בין הזמנים הבעל"ט, נקווה שיהיה אפשר בעז"ה לערוך סיורים בעירובים במקומות שונים, ויוכלו להשתתף מכל הציבור.

הסיורים יתקיימו בעז"ה בשבוע הראשון של בין הזמנים, בבני ברק בר"ח, בירושלים ביום שני, ולאחר מכן בסוף חודש ניסן אי"ה.
להצטרפות והרשמה, לטל' 055-678-3323

הבעיה החמורה בפתח הישוב בענפים שנוגעים החוט
בשבוע זה נסענו לתקן עירוב באחד מיישובי הדרום ובדרך נכנסנו אל ישוב אחר, ישוב שכולו דתי, ולא ביקשו שנבדוק אותו, אבל מתוך שהכרנו אותו בעבר, שבדקנו אותו והערנו כמה דברים ועשו בו תיקונים,

להיבחן עליהם, ולא שמעו על מגוון ההלכות המעשיות, שאינם כתובות במקורות ההלכה.

בדבר הזה חייבים לעשות שינוי, מצד אחד צריך שכל הבודקים יהיו אנשים שבקיאיים בהלכה ובפרקטיקה, ויודעים לבדוק ולתקן כראוי, אלא שבשביל זה צריך שיבוא בודק מחוץ ליישוב, כי בין אנשי הישוב לא מצויים אנשים עם ידיעות אלו, וממילא זה דורש תקציב כפול מבודק שגר בישוב שאינו צריך להגיע במיוחד, וזה מעכב את כשרות העירובים בישובים.

עירוב בעמודי התאורה שבטיילת עם מגוון בעיות

באותו ישוב היה מקום של טיילת קצרה צמודה ליישוב, לאורך נחל שעובר שם, וכיון שרבים הולכים לשם בשבתות, ועשו שם עירוב עם צורות הפתח על ידי קשירת חוטי ברזל לעמודי תאורה וכמובן היו בהם הרבה בעיות, החוטים היו רופפים ושוקעים, חוטי הברזל הם גם מזוגזגים, ובנוסף הקו עבר מעל עצים שנשתלו לאורך הטיילת, ולכן ברור שהענפים מזיזים את החוטים לפנים ולחוץ בצורה שפוסלת לגמרי, אלא שהאחראי אינו מדוע לחומרת הבעיה.

דין החוט בעמוד התאורה שמנוחה מתרחבת מעליו

בשנה שעברה הזדמן למוקד העירוב להיות שותף בעירוב חדש של הרחבת הישוב, ודאגנו שיעשו חיבור מסביב שיעקוף את כל עמודי התאורה, ויכניס אותם בתוך העירוב, ולכן כעת אין צורך בהם, כי גבול העירוב נמצא בעמודים אחרים חדשים, שמקיפים בצד אחר. אבל בתוך הדברים הנעוור נידון בדין עמודי התאורה, אם היו קושרים להם חוט טוב וישר, האם הם היו כשרים לעירוב, או לא.

מתי עמודי תאורה עם חוטים מהצד כשרים

עמודי התאורה ששימשו את העירוב הזה, הם עמודים ישרים, ולכאורה החוט שקושרים להם הוא מן הצד אינו כשר. אמנם יש עמודי תאורה שיש להם תוספת רחבה בחלק התחתון כפי שמצוי בעמודי התאורה הירוקים, ובהם ניתן לומר שהחלק התחתון יהיה כמו לחי, והחוט שקשור מן הצד שדל העמוד למעלה, נמצא מעל הלחי, ואז לא איפכת לי מהעמוד שהוא רק מחזיק את החוט בגובה, ועיקר ההיתר הוא מדין הלחי [בתנאי שהחוט יהיה מכוון מתחת החוט, וע' לקמן]. אבל בעמודים שהיו בטיילת הנ"ל לא היתה התרחבות בחלק התחתון, ואין להם לחי. וא"כ כיצד עשו את העירוב עם עמודים אלו.

לאחר התבוננות בראש העמוד, ניתן להבחין שבחיבור שמתחת המנורה יש שקע קטן, כסנטימטר אחד או שניים, כעין צואר צר, ולפיכך המתקין של העירוב כך את החוט סביב הצואר הצר, וא"כ יוצא שהחוט יושב על החלק המתרחב שבעמוד, והרי זה על גביו ולא מן הצד. כעין הדין של לחי שהחוט יושב מעליו והוא כשר, למרות שביחס לעמוד שממשיך לגובה החוט נמצא בצד.

אבל לכאורה יש לחלק בין זה ללחי, ע"פ מש"כ המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) שאם חקק בראש העמוד כדרך שעושים האומנים בקרשי סוכה ופרגולה, והניח את החוט בתוך החקק, מסתפק הפמ"ג ומצד להחמיר, דכיון שהעמוד נמשך למעלה מן החוט, נחשב שהחוט אינו מעל גביו של העמוד. [החזו"א חולק דאמרין דל מהכא את המשך העמוד]. ולפ"ז גם בעמוד התאורה הנ"ל, הרי מחמת המנורה יוצא שהעמוד ממשיך למעלה מן החוט, ואין להחשיבו שהחוט על גבי כל העמוד לדעת הפמ"ג והמשנ"ב, ודוקא בלחי שהוא דבר נפרד מהעמוד, אמרין שביחס ללחי החוט מעל גביו, אבל כשהלחי הוא ההתרחבות בעמוד עצמו הרי זה כמו חקק.

חילוק בין עמוד תאורה מתרחב לחקק באמצע העמוד

והתשובה היא שהורו הרבנים לחלק בין עמוד תאורה לחקק, ואפשר להכשירו לצורת הפתח כשהחוט יושב מעל החלק המתרחב, כי החלק המתרחב הוא כעמוד בפני עצמו, שהוא מסתיים ואינו ממשיך כלפי מעלה. והחלק הפנימי שהוא הצואר שממשיך, אינו העמוד. והטעם משום שרק החלק החיצוני שפונה אל חלל הפתח הוא העמוד של צורת הפתח, ולא צריך להתחשב בכל עובי העמוד. משא"כ במש"כ המשנ"ב בעמוד שחקק באמצעו, שגם החלק הפונה לחלל הפתח ממשיך, והחוט נמצא כביכול בתוך חור, נוקט המשנ"ב שיש להחמיר שמתחשבים בהמשך העמוד ויוצא שהחוט אינו מעליו. לכן נוקטים למעשה להכשיר את עמודי התאורה הירוקים, ולהסתמך על החלק המתרחב, למרות שזה לא כמו לחי שנפרד לגמרי מהעמוד. [ויש לציין שככל שההתרחבות יותר קטנה, יש יותר חשש שהחוט יתנדנד מעט וייצא מרוחב הבליטה, ואין להכשירו אלא בדיעבד].

חוט בצוואר שבעמוד והמנורה מעליו

אבל בעמוד התאורה הזה התחדשה שאלה נוספת, כיון שמיד אחרי הצאור יושבת המנורה שהמושב שלה מתרחב שוב כרוחב העמוד, ואף יותר, וא"כ במקרה זה אולי אין אפשרות לומר שהחלק המתרחב מסתיים לגמרי, כי גם מעל החלק המתרחב יש המשך לעמוד. אמנם יתכן שיש לומר שההתרחבות הזו אינה המשך של העמוד, אלא זה כבר המנורה, וצורתה ניכרת שאינה שווה להתרחבות העמוד, והרי זה כמו גג או דבר אחר שמונח על העמוד, וכיון שהחוט נמצא מתחת המנורה, והיא לא חוצצת בין החוט לעמוד, שפיר אפשר לומר שנחשב מעל גביו. ויש לעיין בזה.

האחראי תיקון חוט מהצד, ומדוע הלחי אינו מועיל

לאחר שראינו את העירוב הנ"ל, המשכנו אל ישוב אחר, וראינו שם דבר אחר שנוגע מאוד לאותו נושא. בעירוב השני עשו עירוב עם עמודי תאורה מהסוג הירוק, שיש להם בחלק התחתון תוספת של צינור רחב יותר שכאמור יכול להיות לחי, ובכל זאת קשרו את החוט מעל ראש העמוד, ועשו במיוחד שני ברזלים קטנים בראש כל עמודי התאורה, כצורת ראשי עמודי עירוב, והחוט היה קשור עליהם ממש.

אבל הבעיה בזה שהחוטים שמעל ראש עמודי תאורה נמצאים בגובה רב מאוד, וכשמתקינים את העירוב משתמשים במנוף או טרקטור לעולת לגובה אבל כאשר אח"כ נקרע החוט, קשה לאחראי להגיע לגובה ראש העמוד, ואפילו בעזרת המוט הטלסקופי המשמש את העוסקים בעירוב, קשה להגיע לגובה זה. ולכן במקומות כאלו צריך לצייד את האחראי באמצעים מיוחדים להתמודד עם תיקונים בהתאם לתנאי השטח שיש לו.

כשעברנו לאורך קו העירוב, גילינו שיש הרבה חוטים שאינם קשורים בראשי העמודים שהותקנו לכך, אלא קשורים בצידי העמודים, על הטבעת של הדגלים שרגילים לשים בהם, ולפעמים ראש אחד של החוט מעל גבי העמוד, וראש שני מן הצד. והסיבה היא כנראה כמו שבארנו,

שבתחילה קשרו את החוט למעלה בעזרת מנוף, ואחר כך כשהחוט נקרע והיה קשה לאחראי להגיע, למעלה, הוא קשר מן הצד. איננו יודעים מה האחראי חשב, אם הוא לא ידע שאי אפשר לקשור מהצד, או שהוא ידע רק שבמקרה הזה משהו אמר לו שכשיש התרחבות זה נחשב מעליו כמו לחי. אבל היתה כאן בעיה שפוסלת מעיקר הדין, כי לפי מה שהתבאר לנו מחשיבים את החלק הרחב כמו לחי נפרד, ואז לא מתחשבים כלל בעמוד כי כלפיו החוט קשור מהצד, וא"כ צריך שהחוט יהיה מכוון בדיוק כנגד החלק המתרחב שבתחתית העמוד, כמ"ש

השו"ע (סי' שס"ב סי"א) ובמשנ"ב שם, כדי שיע"י גוד אסיק ישר ויגיע עד החוט, וכאשר העמוד עקום אפילו מעט, הרי החוט שקשור בגובהו סוטה לצד, ואינו מכוון מעל לחי המתרחב, והוא פסול לכ"ע.

ואף העירובים העירוניים שמקלים בעמוד עקום, היינו רק כשהחוט יושב מעל ראש העמוד ממש. משא"כ כשהחוט מהצד של העמוד, וההיתר מדין לחי, חייבים לכ"ע שהעמוד יהיה ישר מאוד, דהיינו שהחוט יהיה

מכוון מעל החלק המתרחב, וכיון שההתרחבות כאן היא בסה"כ 2-4 ס"מ, הרי כל סטיה קטנה פוסלת את כל העירוב. במקרה זה ראינו מרחוק שיש עמודים עקומים, ניגשנו לבדוק שניים מהם, והמקום של החוט היה רחוק וסוטה מהחלק המתרחב יותר מעשרה ס"מ.

במקרה זה אנו לומדים שוב, שעשיית עירוב עם אחראי לקשירת חוטים, שאינו בקי במשמעות ובפרטי ההלכות המעשיות של כל דבר, יכול לקשור הרבה חוטים ואין עירוב כלל. הדבר הזה מצער מאוד, ולצערנו אין מספיק נכונות להשקיע ולטפל נכון במקומות רבים, ועלינו מוטל להישמר ולהיזהר, ומי שבידו לעורר ולחזק, יעשה את אשר בידו לעשות, ותבוא עליו ברכת השבת, ויראה ברכה בכל מעשי ידיו, שמונע מכשול עון מאלפי אנשים, שאינם יודעים את חסרונם בחילול שבת רח"ל.

השבוע התקדמו בחישוב התחום לעיר הקודש צפת עם דיני התחום לבית החולים זיו ניתן לקבל את המאמר במייל ע"י שליחת בקשה "קבלת תחום צפת", לכתובת A83320@GMAIL.COM.